

StOKpaardje

Donateursblad van Stichting 't Oude Kinderboek
jaargang 5, nummer 3, 2009
verschijnt 4x per jaar

Colofon

Stichting 't Oude
Kinderboek
Laarstraat 31
7201 CB Zutphen
0575-545117
oudekinderboek@hetnet.nl
di t/m vrij 13.00-17.00
www.stichtingtoudeskinderboek.nl
issn 1873-9474

Redactie

Bram van IJperen
Eef Nulden
Lot van den Akker
Reint Jan Terbijhe
Paula Bömer

Comité van Aanbeveling

Bennie Jolink
Nannie Kuiper
Marieke Schriks
Jan Terlouw
Wim Hazeu

Wordt u donateur?

Dan krijgt u:

- *ontvangstbevestiging
- *donateursblad
- *gratis kopersservice
- *eindejaarsattentie

Doelstelling:

Het verzamelen, bewaren
en ter inzage geven van in
principe niet recent
verschenen kinder- en
jeugdliteratuur, in het
bijzonder uit het
Nederlandse taalgebied.

VAN HET BESTUUR

*HAND*geld

Het is rustig in onze bieb. De opgebroken Laarstraat zorgde tijdelijk voor minder bezoekers, maar dat is gelukkig voorbij. De straat ziet er weer prachtig uit! De bezoekers kunnen weer komen. Een schijnbare rust, want achter de schermen wordt hard gewerkt om het totale, digitale boekenbestand van StOK te schonen. Dit gebeurt om het StOKbestand gemakkelijker te kunnen invoeren in het *bicatsysteem*, de digitale catalogus die in veel Openbare Bibliotheken wordt gebruikt. Behalve met de Graafschap Bibliotheken werkt StOK ook met andere (kinderboeken)bibliotheken samen. Zo is van onze overvloedige boeken een flinke hoeveelheid naar het Letterkundig Museum in Den Haag gegaan. Dit museum is namelijk met een verbouwing en herinrichting bezig. De bedoeling is dat er een illustratiewand wordt gemaakt van oude kinderboeken.

StOK heeft van de Zutphense Stichting HAND een bedrag van € 500 ontvangen, te besteden t.b.v. het onderwijs. Van dat bedrag zullen leskisten met de thema's *Indische jeugdboeken*, *ABC-boeken* en *Rijmpjes en versjes* worden samengesteld.

Vijf jaar lang is de donateursbijdrage niet verhoogd. Met ingang van 2010 willen we de bijdrage vaststellen op minimaal € 25.

Wellicht is het nog wat vroeg, maar we laten nu al weten nog iemand te zoeken voor de kascommissie. Elk jaar verzorgt een nieuweling samen met degene van het voorafgaande jaar de controle van de kas en de financiële bescheiden. In de praktijk betekent dat tweemaal een gezellig avondje bij de penningmeester. Graag uw reactie naar StOK.

Reint Jan Terbijhe, voorzitter StOK

Van harte aanbevolen

Onze voorzitter ging op bezoek bij Marieke Schriks, lid van het Comité van Aanbeveling van StOK en wethouder van Zutphen. Hij kwam terug met het volgende relaas.

Wie is Marieke Schriks?

Marieke Schriks, 46 jaar oud, moeder van twee kinderen van acht en tien, is geno- en fenotypisch geïnteresseerd in boeken. Anders gezegd: de interesse voor het boek zit haar in het bloed. Haar vader had vanaf zijn achtste jaar al iets met boeken en is uitgever geworden. Haar man heeft een uitgeverij en ook zelf heeft ze boeken uitgegeven en dat wil ze in de toekomst weer gaan doen.

Via mavo en havo ging Marieke naar de lerarenopleiding, aanvankelijk in Nijmegen, later in Zwolle. Daar voelde zij zich door de kleinere opleidings-eenheden beter op haar plek. Tekenen en handvaardigheid trokken haar aan. Bij haar afstuderen was er op dat moment geen werk in het onderwijs. Van huis uit was ze grootgebracht met het principe *werken voor je geld*, en dus pakte ze via een uitzendbureau allerlei baantjes aan, van schoonmaken tot typewerk. Bij dat uitzendbureau viel haar regelend vermogen op en dankzij die eigenschap heeft ze jaren bij Randstad gewerkt als intercedente. Vooral de omgang met allerlei soorten mensen, waarbij respect voor hun specifieke eigenschappen voorop stond, vond -en vindt ze nog altijd- zeer boeiend.

De vrijheid om te mogen zijn zoals je bent heeft ook haar politieke keuze beïnvloed en via de VVD kwam zij in aanmerking voor het wethouderschap. Bij de verdeling van de portefeuilles kreeg Marieke behalve Verkeer ook Kunst en Cultuur. Daar kan ze haar

creativiteit kwijt en daarbij wil ze vooral eigen initiatieven van mensen en groepen versterken door hun onderlinge samenwerking te bevorderen.

Wat betekenen kinderboeken voor haar?

In de vakanties nam Mariekes vader altijd een doos vol kinderboeken mee. Telkens was het weer een verrassing welke titels erin zouden zitten. Ook op verjaardagen behoorden boeken tot de vaste cadeaus. Het waren altijd boeken met harde koft en ze leerde van jong af zuinig te zijn op boeken. *Geen ezelsoren* dus, voorzichtig met het ruggetje, etc. Nu kijkt ze daar wat anders tegen aan: een stukgelezen boek zegt veel!

Mariska de circusprinses, een boek dat al door Mariekes moeder werd voor-gelezen, blijft voor haar onuitwisbaar. Thea Beckman, Jan Terlouw, hun boeken maakten diepe indruk. "Het is net of kinderboeken je beter bijblijven dan de boeken die je als volwassene leest" mijmert Marieke. Nu de naam Jan Terlouw valt wil ze wel kwijt dat verfilming soms afbreuk doet aan het boek zoals je dat in je verbeelding hebt beleefd.

Ki ka kuiken, een boekje uit de Gouden boekjes-reeks. Marieke vertelt moeiteloos het verhaal van de eikel die op zijn kop valt, een gebeurtenis die door andere dieren steeds weer anders wordt doorverteld.

Ze leende veel bij de Openbare Bibliotheek op de Zaadmarkt in Zutphen. Je kreeg als lener een blauwe kaart voor de leuke boeken -de leesboeken natuurlijk- en een groene voor de, minder leuke, studieboeken. Op een keer raakte ze de blauwe kaart kwijt en durfde toen thuis niet om de vijf gulden borg te vragen. Na een aantal weken zonder boeken moest het voorval toch worden opgebiecht. Ze heeft er een trauma aan overgehouden.

Bij haar kinderen zijn nu Guus Kuijer en Roald Dahl favoriet. Toen ze jonger waren *Betje Big* en de verhaaltjes van Annie M.G. Schmidt.

"Ik mis het vermogen van mijn vader om zelf verhalen te bedenken", zegt Marieke met spijt in haar stem. Haar vader vertelde 's avonds voor het slapen gaan over "Kareltje en Pinkeltje", twee

jongens die met een eigen voertuig allerlei avonturen beleefden en altijd en overal problemen konden oplossen. Alleen al om die verhalen niet te hoeven missen bleven vriendinnetjes graag slapen.

StOK

Zoals gezegd weet Marieke het particuliere initiatief op waarde te schatten. Een instelling als StOK kan zij daarom ook van harte aanbevelen. Ze vindt het belangrijk dat mensen een mogelijkheid hebben kennis te nemen van hun eigen (jeugd)geschiedenis. En ook de nostalgie mag daarin zijn plek hebben. StOK biedt hun die mogelijkheid.

De wethouder eindigt met waarmee ze is begonnen: het boek.

"Boeken zijn een mogelijkheid bij uitstek om kennis te vergaren, een mogelijkheid die eeuwen lang voorbehouden bleef aan de geestelijkheid en de politieke macht" filosofeert ze. Met kennis bevorder je zelfstandigheid - en eigen initiatief zouden we eraan willen toevoegen. Internet is vandaag de dag een enorme bron en verspreider van kennis, maar ook het geschreven woord heeft nog steeds niets aan belang ingeboet. In ontwikkelingslanden als Afghanistan en tal van Afrikaanse landen is het de eerste hulp bij de emancipatie van de bevolking.

Reint Jan Terbijhe

Boekenleggers

Wat vinden we zoal in de jeugdboeken die men onze stichting schenkt? Anders gezegd: wat laten mensen erin achter, wat leggen ze tussen de bladzijden? Behalve de sporen van typisch menselijk contact, een hele berg allerhande papierwaren. Natuurlijk heb je lezers die echte bladwijzers gebruiken, maar het merendeel pakt een willekeurig stuk

papier dat binnen handbereik ligt om eraan herinnerd te worden waar men gebleven is. Over die toevallige boekenleggers willen we het hier hebben, maar ook over de bonte verzameling documenten die in het boek een uitgekende opbergplaats lijken te hebben gevonden. Brieven en mooie plaatjes bleven daar in ieder geval netjes bewaard. Een van onze medewerkers vist deze "boekenleggers" uit de boeken en presenteert er regelmatig een kleine bloemlezing van.

In de rubriek *Allerlei*:

- Een ansichtkaart aan Peter in het Christelijk Vacantieoord Prinses Beatrix in Egmond aan Zee. Peter was kennelijk een "bleekneusje".

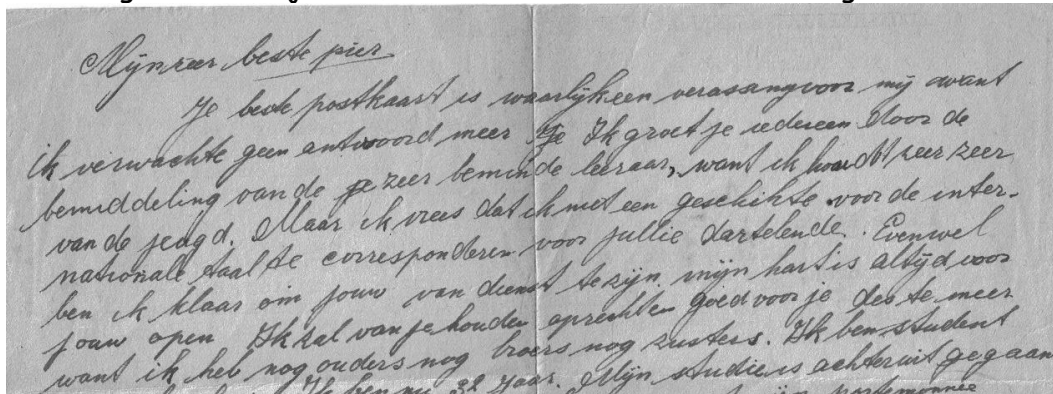
- Een kaart met veel oranje en een vredesduif, met de tekst *Juicht alomme, onze bede werd verhoord: het is weer vrede, 10 mei 1940 - 5 mei 1945.*
- Een brief van de jeugdkerk "Christus Victor" over een sportdag van verschillende jeugdkerken op 18 mei 1948. Postzegel van 2 ct.
- Een aankondiging van een onderwijsfilm, nr.55, *Kabouters en Elfjes*. "Lesgeven met film" staat erbij.

(Ook al ten tijde van de grote ronde blikken had meester af en toe geen zin om zelf les te geven, red.)

- Een scheurkalenderblad met de vraag "Wie is de bekendste Turk van Nederland" (antwoord Sinterklaas).
- Slingers van poppetjes die uit een gevouwen krant geknipt zijn.
- Tien echte boekenleggers waaronder een vlechtmatje en een heel mooie van stof uit Zwitserland met edelweiss.
- Een daverende Top-30 van Hilversum 3 met *Lonely christmas* van Mud op nr. 1.
- Een HBO-rapport van ene Mak te K. waarop een negen prijkt naast 3 vijven voor de practicumvakken (een wetenschapper deze Mak, geen veldbioloog, red.)
- Een brief van de Nederlandse Zondagsschool Vereniging in Amsterdam van 21 december 1949 aan jongens en meisjes die met een prijsvraag een boek hebben gewonnen. (Een stichtelijk woord en dan lekker lezen in een -meer dan waarschijnlijk- callenbachje of meinemaatje, red.)

In de rubriek *Persoonlijke stukken*:

- Een merkwaardige correspondentie, deels in het Esperanto, tussen Bert Pier en de in een vluchtelingenkamp in Italië verblijvende Petro Komuniecki, die zijn brief begint met "Mijnheer, beste Pier". De brief uit 1946 is geschreven

-kennelijk vanwege de papierschaarste- op de achterkant van een stencil van de

Nederlandse Voetbalbond. (Toen de KNVB nog niet koninklijk was, red.)

- Een pamflet ter herinnering aan de onthulling van een monument voor de gevallen in Velsen gedateerd 5 mei 1948, met een pentekening van het monument, waarop staat: *Eén koers, één strijd: de vrijheid. Velsen 1940-1945.* (Ondergetekende moest hierbij denken aan de zogenaamde *Velser affaire*, over het gedrag van sommige verzetsmensen in Velsen en omgeving dat na de oorlog veel stof heeft doen opwaaien)
- Een met de hand geschreven kerstverhaal van kleuterschool "De Hummelhonk" uit 1981, elf blaadjes lang.
- De doorslag van een getypt verhaal van 14 pagina's getiteld "Opstand in de Diergaarde", waarin niet het personeel, maar de dieren in opstand komen. (Een verhaal uit de tijd van het carbonpapier; wie zou het niet eens willen lezen, red.)

Liet Hoitink

**Leonard Roggeveen (1898-1959):
een ambachtelijk schrijver**
door Eef Nulden

Erkenning HM

In *Voer voor psychologen* beschrijft Harry Mulish in lyrische bewoordingen hoe hij kennis maakte met het eerste boek van Leonard Roggeveen: *De ongelooflijke avonturen van Bram Vingerling*. Mulish zou dat nog vaker doen, o.a. in de boekenweekbijlage voor de jeugd in 1975 en in een interview voor de boekenbijlage van de NRC.

Het boek dat de jonge Harry zo boeide gaat over een jongen, Bram Vingerling, die grote belangstelling heeft voor natuurkunde. Als Bram op de markt een

oud boekje vindt met daarin een geheim recept om dingen onzichtbaar te maken gaat hij ermee experimenteren. En met succes, want hij slaagt erin een vloeistof te ontwikkelen die hij abrovi noemt (afgeleid van Abraham Johannes Vingerling) en die inderdaad dingen - en personen, zo zal blijken - onzichtbaar kan maken. Als de jonge uitvinder ontvoerd wordt door lieden die het op zijn uitvinding hebben voorzien, maakt hij zichzelf onzichtbaar. En dat leidt natuurlijk tot allerlei avonturen.

Over Leonard Roggeveen

Wie was de man die door een van zijn boeken de twaalfjarige HM ertoe bewogen heeft een zolderkamertje als laboratorium in te richten en daar, in witte jas gestoken, allerlei proeven te doen? Leonard Roggeveen werd geboren op 2 maart 1898 in Schagen. Zijn vader had daar een slagerij. Als jongetje kon hij al uren aan tafel zitten schrijven en tekenen. De jonge Leonard wilde onderwijzer worden. Na een extra periode op de lagere school werd hij op

veertienjarige leeftijd leerling aan de Rijkswaarschool in Haarlem. Na vier jaar had hij zijn diploma en werd onderwijzer in het Zuid-Hollandse 's-Gravenzande. Van 1921 tot 1923 gaf hij les in Leiden en daarna in Den Haag tot aan zijn pensionering in 1952.

Roggeveen had zo af en toe wel eens wat geschreven, maar eenmaal in Den Haag ging hij hiermee serieus aan de slag. Zo ging hij de wekelijkse jeugdtribune in de Maassluische en Westlandsche Courant verzorgen. Voor die rubriek schreef hij een vervolgverhaal: *De ongelooflijke avonturen van Bram Vingerling*. Hij was daar zomaar mee begonnen, maar werd daardoor wel gedwongen elke week een nieuwe aflevering te schrijven. Dit vervolgverhaal, grotendeels geschreven aan de keukentafel van zijn aanstaande schoonouders, had veel succes. Zóveel, dat uitgeverij Van Goor er wel brood in zag en het feuilleton in 1927 onder dezelfde naam in boekvorm uitgaf. Het boek werd binnen een jaar gevolgd door *Het geheim van het oude horloge*. Hierin beleeft Bram Vingerling nieuwe avonturen.

De eerste helft van de twintigste eeuw kenmerkte zich door tal van technische ontwikkelingen. Roggeveen was hierdoor gefascineerd en dat vinden we terug in veel van zijn boeken voor de oudere

jeugd. Maar ook voor de jongere kinderen schreef hij. Leonard Roggeveen was zeer veelzijdig en zijn boeken staken ver boven de middelmaat uit.

Genres

Roggeveens boeken zijn te verdelen in drie categorieën: fantastisch/technische boeken, speurdersverhalen en de eigenlijke kinderboeken, waaronder ik gemakshalve de schoolboekjes ook reken. Naast de twee al genoemde boeken met Bram V. in de hoofdrol zijn tot de eerste categorie ook te rekenen *Draadloze ogen*, uit 1930, waarin Roggeveen toen al het wonder van televisie voorspelde, en *Wereldkampioen 2003*. Tot de tweede categorie behoren *In de staart van de komeet*, *Van zes uur 's avonds tot twee uur 's nachts* en *De broederschap van de rode haren*. De series met Daantje en Okkie zijn verhalen voor de jongere kinderen. In alle genres valt op met hoeveel kennis van zaken Roggeveen zijn werk deed en hoezeer hij zich in het onderwerp van zijn boeken verdiept had. Zijn geesteskinderen Daantje en Okkie ontstonden min of meer bij toeval.

illustraties van Leonard Roggeveen

De schrijver passeerde op straat eens een meneer met een lange baard. Deze verschijning wist hem tot de figuur van Daantje te inspireren. Een tiental boeken schreef hij over dit eigenwijze baasje. Volgens H. de Bruijn, directeur van Uitgeverij Van Goor, bestonden er

veel parallellen tussen schrijver Leonard en diens schepping Daantje. Roggeveen zelf was namelijk een corpulent en onhandig man en iemand die in zijn eigen, intieme wereld leefde. Ook Okkie ontstond toevallig, namelijk toen de uitgever hem vroeg om eens iets over een kabouter te schrijven. Net als bij Daantje nam de auteur ook bij Okkie de illustraties voor zijn rekening. Later tekende Hermanus Berserik voor de Daantje-serie en Bart van Leeuwen en Ted Schaap voor de Okkie-serie, waarin 12 deeltjes verschenen.

Hoe Roggeveen te werk ging

Zijn uitgever noemde hem ooit een opvallend ambachtsman met veel liefde voor zijn vak. Plichtsgetrouw en punctueel. Dat had hij geleerd op de kweekschool, de voorloper van de pedagogische academie. Hij vermorste geen tijd, was altijd om half vijf thuis van school, las het ochtendblad nog eens door, ging aan tafel en verdween om zeven uur naar zijn werkkamer. Zijn meer dan 100 kinderboeken schreef hij allemaal met kroontjespen; een schrijfmachine kwam er niet aan te pas. Hij schreef zijn teksten eerst in het klad, daarna in het net. Zijn vrouw wilde het laatste van hem overnemen, maar hij vond dat ze niet net genoeg schreef. "Schrijven is voor mij geen ontspanning, schrijven is voor mij een handwerk net zoals bijvoorbeeld beeldhouwen een zwaar en moeizaam handwerk is".

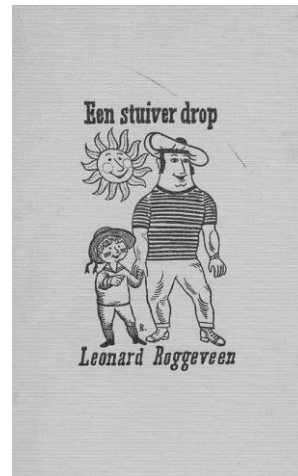

Roggeveen schreef behalve jeugdboeken ook nog reclameboekjes, artikelen voor talloze bladen en hoorspelen, werkte mee

De haas en de egel
Naverteld door Leonard Roggeveen.
Uitgegeven door Radion

aan radioprogramma's en organiseerde kinderboekenmarkten voor De Bijenkorf. En dat deed hij allemaal naast zijn onderwijswerk.

Een stuiver drop tot slot

Roggeveen was 53 toen hij last kreeg van zijn hart. Dat leidde ertoe dat hij werd afgekeurd. Hij zou voortaan alleen nog van de pen moeten leven. Dat ging hem behoorlijk goed af, ook al is hij er nooit rijk van geworden. Zijn directe omgeving zag hem snel ouder worden. Nog drie keer kreeg hij een hartaanval, waarvan de laatste hem fataal werd. Hij had net nog een leuk boek geschreven, *Een stuiver drop*, maar dat is nooit een succes geworden. Het eindigt met het volgende versje:

*Ja, de zon gaat op en de zon gaat onder
Daar komt nooit een einde aan
Maar ik leg mijn pen op tafel neer
Want mijn werk, dat is gedaan*

Toepasselijker kan een slotzin niet zijn.

Bronnen:
Boekenpost nr.24,1996
Henk van Gelder, 't Is een bijzonder kind, dat is ie
Janneke van der Veer, Van Arendsoog en Joop ter Heul
Wikipedia
Geocities.nl
NRC, boekenbijlage 25.02.2000

in

De Almense Mölle

vindt u :

Galerie De Blauwe Deur.
Een kunstgalerie, die het
hele jaar door schilderijen,
tekeningen, beelden en
fotografie exposeert.

De galerie is geopend op
woensdag van 10.00-17.00,
op donderdag en vrijdag van
14.00-17.00, de eerste
zondag van de maand en het
eerste weekend van de maand
op zaterdag en zondag van
12.00-17.00.

Kom gerust eens een kijkje
nemen.

Bakkersteeg 2
7218 BN Almen
0575-433447

Veertig sprookjes van Grimm, in een vertaling van M. van Vloten uit 1922. Eén ervan, tien regels lang, deed mij de wenkbrauwen fronsen: *Het eigenzinnige kind*, een macaber sprookje, dat de illustratoren Midderigh-Bokhorst, begrijpelijk maar helaas, niet tot een stemmige plaat kon/mocht inspireren. Het eigenwijze jongetje bleek levend begraven! Verder las ik ook nog dat Assepoester haar schoentje niet verloor doordat ze haast had, maar doordat ze bleef steken in de pek. Een aantrekkelijke opdracht voor een middelbare scholier zou het zijn te onderzoeken welke verschillen er bestaan tussen het oorspronkelijke verhaal en latere versies van sprookjes, vooral die van Grimm.

- Wist u trouwens dat de gebroeders Grimm taalkundigen waren? Er schijnt zelfs een wet van Grimm te bestaan. Vraag maar aan een fonoloog.

Bram van IJperen

Recente schenkingen

- Ophemert, C. van, *Vergeef ons onze schulden*. Nijkerk, Uitgeverij G.F. Callenbach, tweede druk, [1925]
- Keller, Ida., *Een klein woord, maar van groote kracht*. Nijkerk, Uitgeverij G.F. Callenbach, [1912]
- Haarlem, Jo van, *Moeders tekst*. Nijkerk, Uitgeverij G.F. Callenbach, [1926]
- Buisman, J.F., *Twee gewichtige Zondagen*. Nijkerk, Uitgeverij G.F. Callenbach, [1900]
- *Dieren van de wereld*. Uitgeverij Petit Marteau